

וכל העומד לפדות כפדוי דמי לרבי שמעון,
מנין? מהא דתניא:

רבי שמעון אומר:

טו-א פרה אדומה אחר שהוזה דמה, הרי היא
מטמא טומאת אוכלין ואף שאסורה היא
בהנאה ואפילו פדיון אין מועיל לה אחר
שנזרק דמה, (1) ולדעת רבי שמעון כל שהיא
אסורה בהנאה, אינה מטמאת טומאת
אוכלין, והטעם:

הואיל והיתה לה שעת הכושר משנשחטה,
שהיתה ראויה בו לטמא טומאת אוכלין. (2)

טו-ב ואמר ריש לקיש לבאר, למה היא חשובה
שהיה לה שעת הכושר משנשחטה, והרי
אסורה היא בהנאה:

כי אומר היה רבי שמעון: פרה נפרית אפילו
על גב מערכתה, כלומר: אפילו משנשחטה
הפרה כדין על גבי מערכת של עצים שהיא

נשחטת עליה, (1) עדיין יכול הוא לפדותה
— אם מצא אחרת נאה הימנה — ולהתירה
בהנאה; והיות ובאותה שעה ראויה היתה
לפדיון, אם כן אומרים אנו לענין זה: "כל
העומד לפדות כפדוי דמי", וכאילו היתה
ראויה לקבל טומאה בין שחיטה להזאת
דמה.

אלמא, הרי מוכח שלדעת רבי שמעון: "כל
העומד לפדות כפדוי דמי".

כאן שבה הגמרא לתירוצי רבי יוחנן וריש
לקיש על הקושיא לרבי שמעון המחייב
בגונב קדשים מבית בעלים וטבחן: "והא
שחיטה שאינה ראויה היא" שהרי שחוטי
חוץ היא; ורבי יוחנן פירשה, בשחיטה
בפנים לשם בעלים, וכגון שנשפך הדם, או:
בשחיטה בפנים שלא לשם בעלים; וריש
לקיש פירשה, בשוחט בעלי מומין בחוץ;
ומבארת הגמרא:

בשלמא רבי יוחנן לא אמר כישובו של רבי

היתה ראויה לפדיון, ונאמר: "כל העומד לפדות
כפדוי דמי"! ? זה אינו, שהרי מחיים לא היתה
ראויה לטמא כלל, שאין טומאה לבעלי חיים
מחיים, ואם כן "שעת הכושר" שלה הוא
משנשחטה עד שנזרק דמה; נחבאר על פי
הראב"ד.

1. א. כמבואר במשנה בפרה פרק ג משנה ט:
"כפתוה בחבל של מגג, ונתנוה על גבי
המערכה, ראשה בדרום ופניה למערב, הכהן
עומד במזרח ופניו למערב, שחט בימינו וקיבל
בשמאל.

ב. כתב רש"י בחולין פב א לבאר למאי נפקא
מינה ב"טומאת אוכלין" של הפרה, שהרי פרה
אדומה מטמאה אדם ובגדים; וביאר, שהיא

שקיעת החמה, כבר נפסל הדם בזריקה משום
לינה.

1. על פי התוספות והראב"ד.

2. פירוש: כיון שכבר נזרק דמה ואינה ראויה
לפדיון, עד שאפילו "כל העומד לפדות כפדוי
דמי" אין שייך בה, הרי שמן הדין לא היה לה
לטמא טומאת אוכלין; והטעם שהיא מטמאת
אינו אלא משום שהיתה לה שעת הכושר
משנשחטה, כי אז היתה עדיין ראויה לפדיון,
וכל העומד לפדות כפדוי דמי, וכדמפרש הגמרא
ואזיל.

ואם תאמר: למה לי למימר שהיתה לה שעת
הכושר משנשחטה, והרי אף קודם שנשחטה

למכירה ומכירה לטביחה, כדי ללמדנו:

כל היכא דאיתיה במכירה, איתיה בטביחה [בהמה ששייך בה "או מכרו", חייבים עליה על "וטבחו"], ואולם **כל היכא דליתיה במכירה, ליתיה בטביחה**.

והני קדשים תמימים, הואיל דכי מזבין קדשים לא הויא מכירה היות ואין שייכת מכירה בקדשים, שהרי אין פדיון לקדשים תמימים, לכן ליתנהו אף בטביחה. (3)

שמעון בן לקיש, משום דקא בעי לאוקמה למתניתין [מפני שרוצה היה רבי יוחנן להעמיד את משנתנו] **אפילו בתמימין**, ואילו לריש לקיש משנתנו עוסקת רק בבעלי מומין, ותירוץ דחוק הוא.

אלא ריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן, שהעמידה אפילו בתמימין! ? (2)

אמר לך ריש לקיש: היות ונאמר: **וטבחו ומכרו** ["וטבחו או מכרו"], הוקש טביחה

עצמו! ?

ואין לומר, שהכהן שחטו שלא לשם בעליו ולא הגנב, ומתחייב הגנב על ידי שחיטת השליח בארבעה וחמשה, ונמצא שהגנב לא עבר בלאו; שהרי ממה נפשך: אם אמר לו לשחוט סתם, והוא שחטו שלא לשם בעליו, אם כן בודאי שלא יתחייב השליח, שהרי לפי מה שהוא ציוה לשליח היה הקרן אמור לחזור לבעלים, שהרי "סתמן לשמן" כמבואר בזבחים מו ב, והכהן מדעתיה דנפשיה הפסידו לבעלים; ואם אמר לו לשחוט שלא לשם בעלים, הרי בכי האי גוונא כתב ה"משנה למלך" [פרק ג מגנבה], שאין שליח לדבר עבירה אפילו בטביחה, ולא יתחייב הגנב בטביחת הכהן.

וכתבו אחרונים ליישב, על פי הנראה מדברי התוספות ר"ד הובא לעיל עו א בהערה 14 [וכן הוא לכאורה מוכרח לשיטת רש"י, ראה שם], שבאמת אין קרבן זה ראוי לעלות לבעלים, שהרי נתמעט מ"קרבנו ולא הגזול" שאינו עולה אפילו לבעלים לרצון, אלא שאם שחטו מפורש לשם בעלים, אז עולה לו; ואם כן ניחא, דהרי משכחת לה, כגון ששחטו סתם, שאינו עולה לבעלים לשם חובה, ומכל מקום אינו עובר בלאו ד"לא יחשב", או כגון שאמר לכהן לשוחטו סתם.

3. א. כתב רש"י: "לא הוי מכירה: דאין קדשים תמימים יוצאים לחולין", והרש"ש העיר: מה

מצטרפת לחצי שיעור אוכל שקיבלו כאחד טומאה ממקום אחר, שנטמא האוכל המצורף לפרה; וראה בתוספות ד"ה פרה שהאריכו בדברי רש"י.

ג. בגמרא מנחות קא ב מבואר, שאין אומרים גבי פרה "כל העומד לפדות כפדוי דמי", אלא משום שאם מצא אחרת נאה הימנה, מצוה לפדותה; ומכל מקום משמע שאף על פי שאינה עומדת למצוא אחרת נאה הימנה וליפדות, מכל מקום אנו אומרים "כל העומד לפדות כפדוי דמי", וראה לשון רש"י לעיל עו ב ד"ה וכל העומד ליפדות, שכתב: ובעלי מומין כפדויים דמו, הואיל וסופן לכך".

2. הקשה בשו"ת עמודי אור [סוף סימן קיב בהגהה]: הרי יש לומר בטעמו של ריש לקיש, שהוא הולך לשיטתו [מכות טו ב]: דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו, ואף סובר הוא [כתובות לד ב]: חייבי מלקיות שוגגין פטורים מן התשלומין; והרי מבואר בזבחים כט ב שכל מחשבת שינוי בקרבן, עובר בלאו ד"לא יחשב", אלא שאינו לוקה משום שהוא לאו שאין בו מעשה; ואם כן ריש לקיש לשיטתו אינו יכול לפרש כרבי יוחנן, שמשנתנו עוסקת כגון ששחטו שלא לשם בעליו, שהרי אם כן לא יהיה חייב על הטביחה, כי ייפטר מלשלם כדין חייבי מלקיות ואפילו כשהיה שוגג, לדעת ריש לקיש

אבל קדשים בעלי מומין, הרי אפשר למוכרם, שהפודה אותם זכה בהם.⁽⁴⁾

ומבאר הגמרא, כי מה שנחלקו כאן רבי יוחנן וריש לקיש אם לא חייבה התורה אלא בבהמה ששייך בה הן טביחה והן מכירה, אזור בזה לטעמייהו [הלכו בזה לשיטתם]:

דאיתמר:

המוכר טריפה, לדברי רבי שמעון הסובר שאין חייבים על טביחתה היות ו"שחיטה שאינה ראויה היא",⁽⁵⁾ נחלקו בו רבי יוחנן וריש לקיש:

רבי יוחנן אמר: הרי זה חייב, ואף שאינה בטביחה, הרי הוא חייב עליה אם מכרה.

וריש לקיש אמר: הרי זה פטור אף על

שייך זה למכירה, שהקרבן יישאר בקדושתו, רק שיקרב לשם הלוקח! ? וכתב לפרש, שכוונת הגמרא לדין "המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום"; וראה במאירי שכתב: "קדשי מזבח התמימים אינם נפדים, מעתה מכירתם אינה מכירה כלל, שהרי לא יצאו לחולין ביד הלוקח, ולמדת מכאן, שאפילו מכרן להקריבם לאותו קרבן עצמו, ותהא כפרה ללוקח, אין זה כלום, והרי היא כזבחים שנזבחו שלא לשם בעליהם".

ב. הקשו התוספות בכתובות לג ב ד"ה גנב שור, מהברייתא לעיל עא א: "גנב שור הנסקל וטבחו, משלם ארבעה וחמשה, דברי רבי מאיר", ומפרשת הגמרא לעיל עא ב, שגנבו מבית שומר, שהשור הוא אצלו "דבר הגורם לממון", ורבי מאיר סובר "דבר הגורם לממון כממון דמי"; ולדעת ריש לקיש תיקשי: הרי שור הנסקל "ליתיה במכירה", [וכמבואר לעיל מה א: "שור שהמית וכו' משנגמר דינו מכרו אינו מכור"].

וכתבו התוספות שם: "דהתם [בסוגייתנו גבי קדשים], קדשים חמירי, דליתנהו כלל במכירה, אבל שור הנסקל, אם ימכרנו לגוי אין תופס דמיו", ודבריהם צריכים ביאור, וכמו שכתבו האחרונים.

ג. כתב שם ב"קובץ שעורים" אות קיז, שלכאורה יש לתמוה על עיקר קושייתם, שהרי "מכירה" שחייבים עליה, אינה צריכה ש"יהנו מעשיו", ואם כן אף בשור הנסקל, מה בכך שלא הועילה מכירתו, מכל מקום חייב בארבעה

וחמשה! ?

וביאר שזה אינו, שאם כן אף בשור הקדש, נאמר, שאם כי אינו במכירה, מכל מקום חייב עליה; אלא בהכרח שאין מתחייב בלא אהנו מעשיו, אלא אם כן מניעת המכירה היא משום שהוא גנוב אצלו, ואילו לא היה גנוב היה יכול למכור, דבהכי חייב רחמנא; אבל אם בלא מה שהוא גנוב אי אפשר למוכרו, בזה לא חייבה התורה, שאין לך בו אלא חידוש.

ד. אבל ב"פרי יצחק" חלק ב סימן נה ד"ה ולכן נלענ"ד, ביאר עיקר כוונת התוספות בתירוץ, שהיות ובלאו הכי אין מכירתו של הגנב כלום, שהרי אינו שלו, אם כן לא מגרע מה שהוא גם איסורי הנאה ואין חל המכירה; וראה שם בסוף הדיבור מה שכתב לבאר החילוק מקדשים לשור הנסקל, וראה עוד שם בד"ה ומש"כ, בביאור כוונת תוספות בענין תפיסת הדמים.

4. הקשו אחרונים: לפי סברת ה"קצות החושן" [לעיל עו א הערה 5], שאין לחייב משום "גורם לממון" אלא לענין מעשה שגורם לחיוב ממון אצלו, אם כן למה יתחייב הגנב במכירת בעלי מומין, וכי אטו משום שהלוקח פדה את הבהמה, יתחייבו הבעלים לתת אחר תמורתם! ?

5. וכמבואר במשנה לעיל ע א.

מכירתה, כיון דליתיה בטביחה שהרי "שחיטה שאינה ראויה" היא, לכן ליתיה אף במכירה.⁽⁶⁾

הרי שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, באותו טעם שמחמתו נחלקו בפירוש משנתנו.

איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש — הסובר: כיון דליתיה בטביחה ליתיה במכירה — מהא דתניא:

שור שחייבה עליו התורה בטביחה ומכירה, היינו כל הבהמות שהם ממין זה, בין גדולים [הנקראים "פרים"] בין קטנים [הנקראים "עגלים"], בין זכרים ובין נקבות, ו"שה" שחייבה עליו התורה, היינו בין ממין הכבשים ובין ממין העיזים, בין גדולים [הנקראים: "אילים ותישים"] ובין קטנים [הנקראים "כבשים ועיזים"], בין זכרים ובין נקבות.⁽⁷⁾

גנב בהמת כלאים הבאה מתיש [מין "עז"] הבא על הכבשה,⁽⁸⁾ וטבחה.

או שגנב טריפה, ומכרה —

בין בזה ובין בזה, הרי הוא משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

מאי לאו — ברייתא זו — **רבי שמעון היא,**

אלמא הרי מוכח: אף על גב דליתיה לטריפה בטביחה, מכל מקום איתיה לטריפה במכירה.

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: לא כאשר פירשת, שברייתא זו רבי שמעון היא, אלא רבנן — המחייבים בטריפה אף על הטביחה — היא.

ומקשינן עלה: **אי** ברייתא זו רבנן היא, אם כן למה שנינו: "טריפה ומכרה", דמשמע: דוקא אם מכרה הרי הוא חייב עליה!?

וכי אטו טריפה במכירה איתא, בזביחה [בטביחה] ליתא!?! והרי לרבנן, אף על טביחתה של הטריפה הוא חייב.

שבה הגמרא ותמהה על הקושיא: **ואלא מאי רצונך להוכיח מכח קושיא זו,** שברייתא זו **רבי שמעון היא!?! והלוא לדברין נמי תיקשי רישא דברייתא:** "גנב כלאים וטבחה", ומשמע נמי: דוקא בטביחה הוא חייב ולא במכירה:

שהרי, וכי אטו **כלאים בטביחה איתא, במכירה ליתא!?!**

אלא בהכרח — ואף לשיטתך — **דתנא טביחה של כלאים והוא הדין למכירה של כלאים,** ואם כן **אימא לרבנן נמי,** כלומר:

בנדמ"ח.

8. כן פירש רש"י, ומשמע שאם הוא בא מאב או מאם שאינם ממין שחייבים עליו ארבעה וחמשה, כגון הבא מבהמה וחיה, כי אז אין חייבים ארבעה וחמשה על הנולד מהם.

והרמב"ם [גניבה ב ט] כתב: "וכן הגונב כלאים הבא מן השה וממין אחר וכו' משלם

6. כתבו התוספות: ומוכר בשבת שהוא חייב, כמבואר במשנה לעיל ע א, אף על פי שאינו בטביחה, היינו משום שהוא ישנו בטביחה בחול. וב"תוספות רבינו פרץ" הוסיף: "אי נמי גם בשבת איתיה בטביחה על ידי אחר", [ראה לעיל עא א].

7. כמו שכתב ה"מנחת חינוך" מצוה נד אות כח

ומסקינן: אכן קשיא מברייתא זו לריש לקיש, כי ודאי משמע שברייתא זו רבי שמעון היא, ומכל מקום חייב הוא על מכירת הטריפה.

ומקשינן על מה ששינונו בברייתא: גנב כלאים וטבחה משלם תשלומי ארבעה וחמשה:

והרי: "כי יגנוב איש שור או שה" כתיב בפרשת טביחה ומכירה, והרי אמר רבא:

זה (10) בנה אב [לשון "בנין אב"]: כל מקום שנאמר "שה", אינו אלא להוציא את הכלאים כגון תיש הבא על הכבשה, ואף ש"שה" הוא בין ממין עז ובין ממין כבש, מכל מקום צריך שיהיו אביו ואמו כבשים או אביו ואמו עזים. (11)

ואם כן בפרשת טביחה ומכירה שאמרה התורה: "ושור או שה", היה לנו למעט את הכלאים?!

ומשינינן: שאני הכא — בטביחה ומכירה — דאמר קרא: "כי יגנוב איש שור או שה וטבח או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת

אם כן אף אם תוקמה כרבנן, יש לך לומר שגבי טריפה תנא מכירה של טריפה, והוא הדין לטביחה של טריפה.

ורבי יוחנן — שהכריח ממה ששינונו מכירה ולא טביחה בטריפה, שרבי שמעון היא — אמר לך ליישב שלא תיקשי כן אף בכלאים:

האי מאי [וכי מה קושיא היא]?!?

אי אמרת בשלמא: ברייתא זו רבי שמעון היא, אם כן ניחא מה ששנה התנא בכלאים טביחה בלבד, כי: אידי דתנא טריפה בחדא [היות ובטריפה בהכרח צריך לשנות רק אחד מהם: טביחה או מכירה], לפיכך תנא נמי כלאים בחדא [לפיכך שנה התנא אף בכלאים אופן אחד בלבד], ובחר התנא בטביחה, משום שהיא נאמרה ראשונה בתורה.

אלא אי אמרת רבנן היא, אם כן ישנה התנא בשניהם טביחה וגם מכירה, וניערבינהו וניתנינהו [יערב התנא כלאים וטריפה] וישנה כך: גנב כלאים וטריפה [או טריפה], וטבחן ומכרן [או מכרן] משלם תשלומי ארבעה וחמשה. (9)

הבהמה אשר תאכלו, שור שה כשבים ושה עזים, ומאחר שלא אמר הכתוב "שה כשבים ועזים", הרי משמע שלא נקרא "שה" עד שיהיו אביו ואמו כבשים, או שיהיו אביו ואמו עזים. והתוספות הקשו מהמשך הסוגיא על פירוש רש"י, וכפי שיתבאר בהערות לקמן ע"א; ולכן פירש הר"י בתוספות, שהוא ממה שנאמר בפסח [שמות יב ה]: "שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם, מן הכבשים ומן העזים תקחו", וראה בדבריהם שהאריכו בזה.

11. היינו אף במקום שהן מין הכבש ומין העז

תשלומי ארבעה וחמשה, [וראה "מנחת חינוך" מצוה נד אות כח בנדמ"ח].

ולשיטת הרמב"ם, אפשר, שכל הנידון בגמרא בהמשך הסוגיא לפטור את הכלאים, היינו דוקא כשבא משה וממין אחר, אבל באופן של רש"י ודאי חייב.

9. כן נראה בפשוטו כוונת לשון הגמרא בקושייתה, אלא שמרש"י משמע קצת לא כן.

10. שיטת רש"י בחולין ע"ב ב, שדברי רבא נאמרו על הא דכתיב [דברים יד ד]: "זאת

שאינו דומה לא לאביו ולא לאמו, וכגון שבא מכבש וכבשה והוא דומה לעז. (14)

הרי שאנו דורשים מיתור "או" למעט כלאים, ואילו גבי טביחה ומכירה אתה דורש מ"או" לרבות את הכלאים?!

אמר תירץ רבא:

הכא — בגניבה טביחה ומכירה — נדרש ה"או" מענייניה דקרא, ואף הכא — גבי קדשים — נדרש ה"או" מענייניה דקרא.

הכא גבי גניבה, דכתיב: "שור או שח", שהאחד בהמה גסה, והשני בהמה דקה, ואי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם [אין מתעברים זה מזה ויולדים], הרי הכלאים ממועטים מעצמם, ואם כן:

"או" לרבות כלאים הוא בא. (15)

השור וארבע צאן תחת השח", ונתבאר לעיל סז ב, שהיה לו לומר: "כי יגנוב איש שור, וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחתיו וארבע צאן תחת השח", ונמצא ש"או שה" מיתור הוא —

אלא שלכך נאמר: "או" כדי לרבות את הכלאים. (12)

ומקשינן: וכי אטו כל "או" לרבות את הכלאים הוא בא?!?

והתניא: כתיב [ויקרא כב כז]: "שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו, ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה", ודרשינן:

"שור או כשב", ייתר הכתוב "או" כדי ללמד: פרט לכלאים שהוא פסול לקרבן. (13)

ולכך נאמר "או עז" כדי ללמד: פרט לנדמה,

15. הקשו התוספות: למה צריך לזה, שהרי ודאי אם לא היה נכתב "או" לרבות את הכלאים, הייתי ממעטם מבנין אב דרבא?! ותירצו התוספות: שדברי רבא לא נאמרו אלא במקום שנאמר "שה" בלבד, ולא במקום שנאמר גם שור.

ובפשוטו, תירוצם תמוה, שהרי בתחילת הסוגיא הקשינו על הברייתא המחייבת ארבעה וחמשה בכלאים מבנין אב דרבא; הרי שאף בגניבה יש ללמוד מבנין אב דרבא?!?

וביאר המהרש"א את כוונתם, שאין הכי נמי יכולה היתה הגמרא לעיל ליישב כן, אלא שמכל מקום יש למעט את הכלאים, משום שאי אתה יכול להוציא מביניהם של שור ושה, וכמבואר הכא, ולכן הוצרכה הגמרא לעיל ליישב ש"או" בא לרבות.

נוהג בהם אותו דין, מכל מקום כשהוא בא משניהם יחד שהוא כלאים משני מינים, אין נוהג בו הדין, כן הוא לפי פירוש רש"י; וראה לעיל הערה 8 בדעת הרמב"ם.

12. הקשה ב"שיטה מקובצת" [ד"ה שאני]: הרי בגמרא שם מבואר ש"או" בא ללמד שלא נאמר: "עד דגניב תרי [שור ושה] וטבח חד ומזבין חד"?! וראה מה שביאר בזה ב"פני יהושע" ד"ה בפירוש"י.

13. פירש הרשב"ד את הדרשה, כי "או" בא לחלק ולא שיהיו מעורבין.

14. כן פירש רש"י; ומשמע שאם הוא דומה למין שהוא פסול לקרבן, הרי הוא פסול אף שאביו ואמו כשרים לקרבן.

מביניהם, אם כן נאמר ש"או" דסיפא —
"כשב או עז" — נמי לרבות הוא בא?!

האי מאי?! וכי מה קושיא היא זו?!

והרי אי אמרת בשלמא שני ה"או" למעט
הם באים, הוא דאיצטריך תרי מיעוטי, אי
לכן הוצרכו שני מיעוטים, ומשום:

דאף על גב דאימעטיט מ"או" הראשון —
כלאים, איצטריך "או" נוסף למעוטי נדמה.

אלא אי אמרת "או" לרבות הוא בא,
ותאמר: אחד בא לרבות את הכלאים, ואחד
את הנדמה, תרי ריבויי למה?!

והרי השתא כלאים אירבי ליה מ"או"
הראשון, נדמה שהוא קל מכלאים מיבעיא
[לא כל שכן?!] (2)

ומקשה הגמרא: אלא לפי מה שאתה אומר,
שבקדשים נתרבו הכלאים, אם כן הא דאמר

אבל גבי קדשים, דכתיב ה"או" בין "כשב
ועז" ששניהם בהמות דקות, ואתה יכול
להוציא כלאים מביניהם, כי הם מתעברים
זה מזה ויולדים, נמצא שעדיין לא נתמעטו
הכלאים, ואם כן:

"או" למעט הוא. (16)

עמ-א ואתי מקשינן: והא גבי קדשים נמי, מלבד

"כשב או עז", נאמר עוד: "שור או כשב",
שאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם,
ואם כן נרבי מ"או" זה אף את הכלאים?!

ומשינן: מד"או" דסיפא דקרא — "כשב או
עז" — למעט הוא בא. (1)

אם כן: "או" דרישא — "שור או כשב" —
נמי למעט הוא בא.

ומקשינן: אדרבה יש לומר בהיפוך: מד"או"
דרישא — "שור או כשב" — לרבות הוא
בא, שהרי אי אתה יכול להוציא כלאים

שאם "או" דרישא לרבות הוא בא, הרי ש"או"
השני למעט הוא בא.

והנה אם כבר ידעה הגמרא כל זאת, אם כן
אין מובן המשך הגמרא, שהגמרא מקשה אולי
שניהם לרבות הם באים?! ויתכן שכוונת רש"י
לסכם את הענין על פי המשך הגמרא, ובאמת
עדיין לא ידעה הגמרא כל זאת; ומה שאמרה
הגמרא: מדסיפא למעט, הוא לפי מה שמבואר
בברייתא, שה"או" דסיפא למעט הוא בא, וצריך
תלמוד.

2. הקשה הרשב"א: והרי אילו לא היה כתוב
אלא "או" אחד הייתי מרבה נדמה ולא כלאים,
ולכך איצטריך תרי ריבויי?!

ותירץ, שיש לנו לפרש את ה"או" לענין
כלאים שנתמעטו משום שאין כלאים יוצא

16. מסתבר, שכאשר הקשתה הגמרא ממה
דדרשינן "או" למעט, לא היתה הקושיא דוקא
מ"או" שנדרש לכלאים, והוא הדין שיש
להקשות גם ממה דדרשינן "או" למעט את
הנדמה, ולא לרבותו; ולפי זה עדיין לא נתישב
למה אנו דורשים מ"או" למעט נדמה ולא
לרבותו?! ולכאורה צריך לפרש: כיון ד"או"
ראשון למעט, "או" שני נמי למעט הוא.

1. פירש רש"י: שהרי אין אתה יכול לומר
שלרבות את הכלאים הוא בא, שהרי כלאים
באים מביניהם וממילא נתרבו; שמא תאמר:
לרבות את הנדמה הוא בא, אף זה אי אפשר, כי
היות ואתה אומר ש"או" דרישא לרבות את
הכלאים הוא בא, הרי כל שכן נדמה שהוא קל
ממנו שהוא כשר, ובהכרח צריך אתה לומר,